

Postadolescència. Mites i paradoxes

XXVII Seminari interdisciplinari

Barcelona, 24 novembre 2008

«Joventut i sexualitat: entre el plaer i el risc»

Pere Font i Cabré

Psicòleg clínic. Fundador i director de l'Institut d'Estudis de la Sexualitat i la Parella
Barcelona, 24 de novembre 2008

Existeixen factors que influeixen en què els adolescents vagin a contra corrent en temes de sexualitat. D'una banda, cal dir que estem en un dels pitjors moments en temes de sexualitat i joventut ja que existeix una certa claudicació absoluta des del punt de vista social –especialment de l'administració– i fins i tot es podria dir que hem donat alguns passos enrere. La informació sexual que posseeixen actualment els joves és la que brinden els amics –els quals també estan mal informats. Si els hi donen informació només els amics i, en segon lloc, la televisió, no es pot esperar molt. A partir d'aquests canals obtenen imatges, visions i models que deformen el camí cap a una sexualitat sana. Podríem dir que ens enfrontem a cinc reptes.

El primer repte que existeix és la falta de formació en sexualitat. Actualment es diu que els joves tenen més informació, però malgrat sigui així, no saben utilitzar-la. Quan arriba l'hora de tenir relacions sexuals, no saben què fer amb això que saben. No tots els adolescents són irresponsables, al contrari, la gran majoria fa les coses bé. El que passa és que existeix un problema, però no és de falta d'informació, sinó de formació sobre les relacions afectives i sexuals. La informació sola té poc poder per a modificar les conductes.

Alguns indicis sobre la situació de la sexualitat en els joves es mostren en els titulars dels diaris: “ni la família ni la planificació aconsegueixen frenar els embarassos de menors”, “conèixer els mètodes anticonceptius no evita els embarassos entre les adolescents”, “més de divuit mil adolescents espanyoles es queden embarassades cada any”, “cada vegada hi ha més mares adolescents solteres a Espanya” (són mares-filles alhora), “els embarassos adolescents es disparen” (i aquests són joves que tenen accés a la informació i als mètodes anticonceptius), “els embarassos adolescents es dupliquen en només una dècada”, etc.

Molts avortaments es produeixen també en aquest període encara que podrien evitar-se amb pràctiques protegides o recorrent a la contracepció d'emergència.

Molts joves tenen relacions sexuals sense protecció tot i tenir informació. Hi ha un percentatge d'ells que quan s'inicien sexualment no utilitzen cap protecció. Actualment torna a donar-se una creixent tendència a embarossos en dones adolescents, entre 14 i 17 anys a Catalunya (també ha augmentat el nombre d'avortaments). El 40% de la població espanyola es fa la prova del VIH (però només un 10% ho necessita per raons professionals, mentre que el 25% dels qui realitzen aquesta prova, se situa entre els 18 i els 49 anys i molts la realitzen per haver mantingut relacions de risc). El 17,1% dels joves que han mantingut relacions sexuals, les han tingut amb alguna parella ocasional (fet més freqüent entre els homes que entre les dones). Només el 59% dels joves utilitza els preservatius amb les seves parelles ocasionals. Aquest és el panorama de part del món adolescent.

Els joves tenen la informació i malgrat tenir-la, fan el que fan. L'explicació no és la irresponsabilitat de l'adolescència. Cal desmitificar el poder de la informació: la informació és una condició necessària però no és suficient per a canviar les conductes de les persones. S'ha de passar de la informació a la "formació": cal passar de saber més a comportar-se diferent.

L'objectiu és treballar actituds, comportaments i habilitats (les esferes del "saber", "saber fer" i "saber estar"). Actualment treballem només amb la idea del "saber" en sexualitat, però ens falten les altres dues dimensions (saber fer i saber estar). S'ha de reprendre l'educació sexual. Moltes vegades, es confon parlar de sexualitat amb parlar de sexe. Els educadors han de buscar la manera de traspasar metodologies, recursos i valors que són la base de l'educació afectiva i sexual; és a dir, formar individus capaços de desenvolupar una sexualitat sana. S'ha de parlar "d'afectivitat" perquè els adolescents que comencen la seva vida sexual, tenen comportaments diferents perquè precisament han desvinculat la sexualitat de l'afectivitat.

Per això, s'ha de considerar l'educació afectiva i sexual com a una educació integral de l'individu, d'afectivitat, d'educació emocional, per a les relacions interpersonals, per a considerar la igualtat entre dones i homes, no discriminatòria en funció de sexe o d'orientació sexual, etc. En altres paraules, com una educació per a la vida.

El segon repte que tenim en el tema de sexualitat és el context de vida hipersexualitzat que viuen els joves i que els obliga a tenir certs comportaments. El sexe està omnipresent a tot arreu i en els missatges que ens arriben.

El tercer repte són les mateixes característiques pròpies de l'adolescent: tenen una persistència en el pensament màgic ("això a mi no em passarà"), és a dir, una sensació d'invulnerabilitat. A més, alguns tenen una percepció errònia del risc (baixa

percepció del risc i de la severitat, excessiva confiança en la solucionabilitat dels problemes, i una valoració positiva del risc).

El quart repte és el retorn a certs models tradicionals de relació entre homes i dones, que pot dur a un rebrot de violència en aquests col·lectius (perquè forma part també d'un cert model social).

L'últim repte és minimitzar els factors de risc i potenciar els factors de protecció. La família és un factor important: existeixen diferents models de famílies, des de les famílies normatives a les massa flexibles. Si volem fills que gestionin la seva vida sexualment bé, ho faran millor si tenen pares normatius –sense convertir-se en autoritaris–, i, a més, els fills estaran més contents d'uns pares que es preocupen d'establir límits. Per aquest motiu, el model de família que troben a casa, és important en els seus comportaments afectius i sexuals.

Resum de les ponències realitzat per l'equip de redacció de l'Àmbit Maria Corral